

Michalak-Ścibior, Jolanta

Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na stanowisku 2 - Zamek - w Łęcznej w 1997 roku

Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, 212-216

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

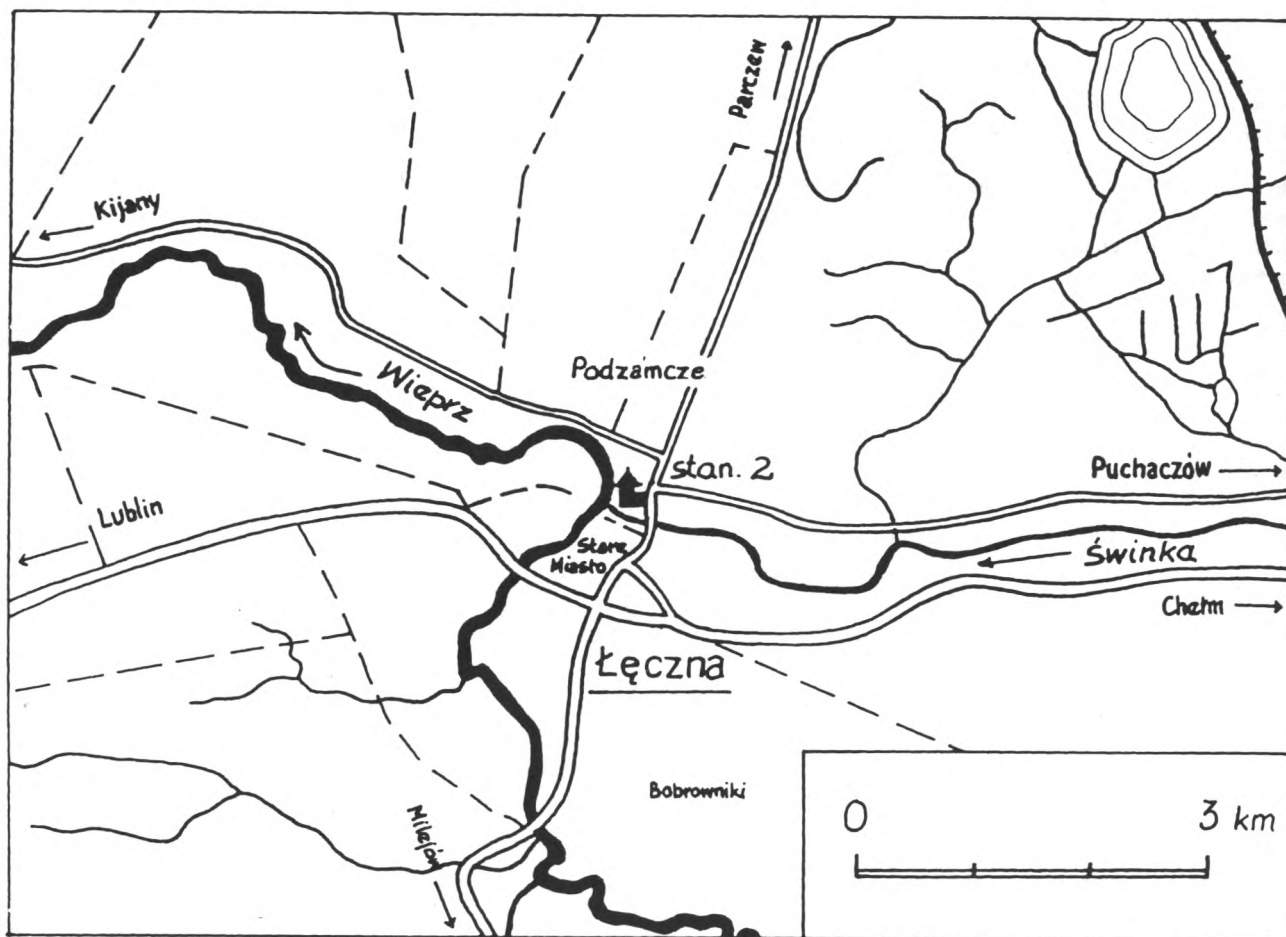
Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA MICHALAK-ŚCIBIOR

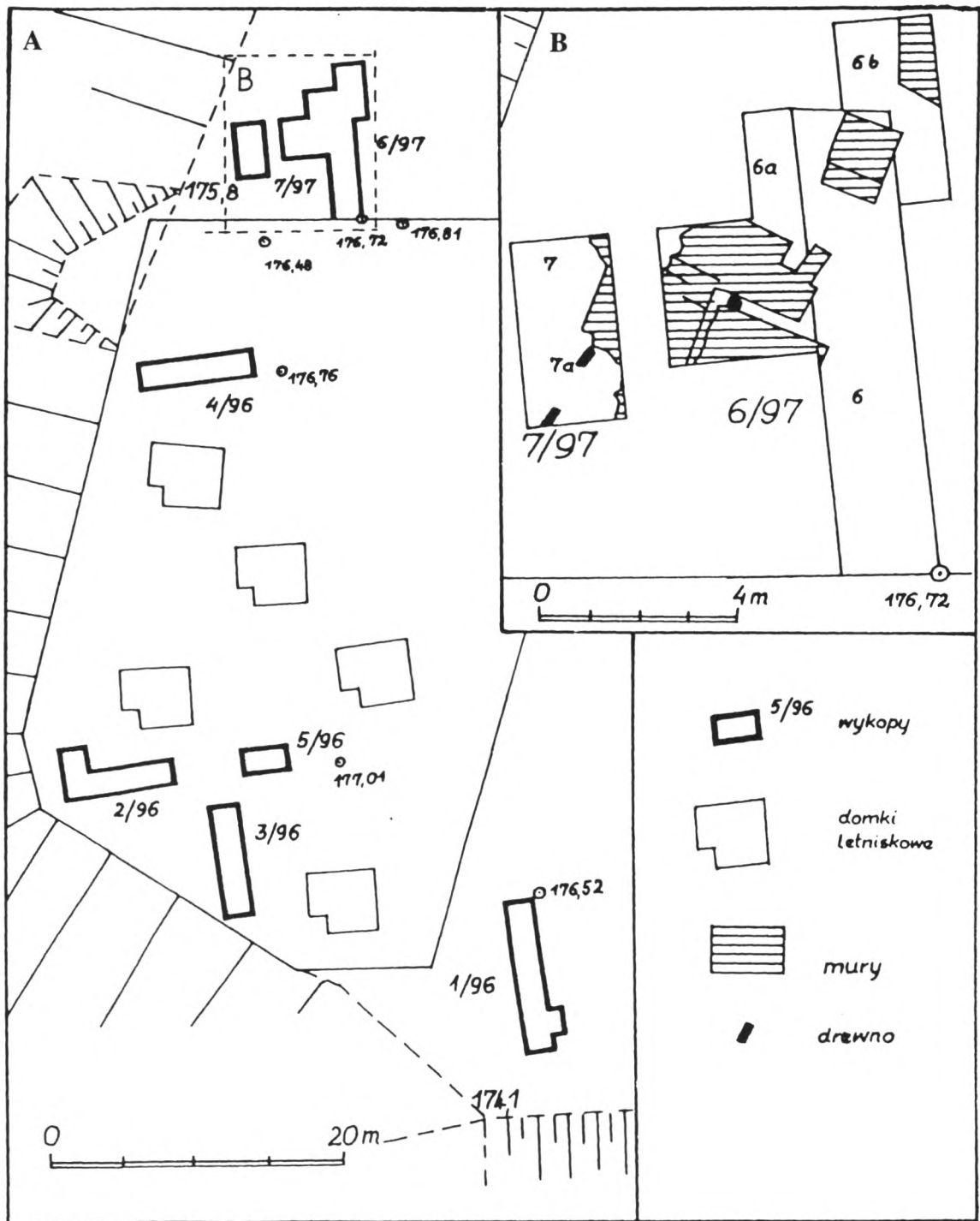
SPRAWOZDANIE Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH
NA STANOWISKU 2 - ZAMEK - W ŁĘCZNEJ W 1997 ROKU

Celem badań w 1997 r. było rozpoznanie sytuacji w północno-zachodniej części stan. 2 w Łęcznej - Podzamczu, na terenie zajmowanym przez zamek (ryc. 1; 2). Był to drugi sezon badań tego stanowiska. W 1996 r. penetracją objęto południowo-zachodnią część wzgórza u ujścia Świnki do Wieprza. Przypomnę, że odkryto wówczas fragmenty murów obwodowych zamku, pozostałości fundamentów XVI-wiecznej prostokątnej budowli usytuowanej w najbardziej na SW wysuniętej części wzgórza oraz relikty konstrukcji drewnianych, starszych od kamienno-ceglanej architektury (J. Michalak-Ścibior, I. Kutułowska 1997, s. 188).

Wytyczono jeden wykop, oznaczony kolejnym numerem 6/97, o powierzchni 20 m², który w miarę eksploracji powiększył się do 37 m². Poszerzenia oznakowano jako 6a (w kierunku W) i 6b (w kierunku NE). W wykopie tym natrafiono na ślady dwóch konstrukcji: kamiennej w części północnej i kamienno-ceglanej przy profilu zachodnim. Poszerzenie 6b wykazało, iż kamienna konstrukcja, nazwana murem I, zbudowana głównie z łamanych kamieni wapiennych różnej wielkości, spojonych zaprawą oraz z kilku niewielkich fragmentów cegieł jest - być może - podstawą filaru, nie łączy się bowiem w części fundamentowej z żadnym

Ryc. 1. Łęczna. Lokalizacja stanowiska.

Ryc. 2. Łęczna, stan. 2 - Zamek. A - plan sytuacyjny stanowiska z naniesionymi wykopami z 1996 i 1997 r. B - plan obiektów odkrytych w wykopach 6/97 i 7/97.

Ryc. 3. Łęczna, stan. 2 - Zamek. Wybór kafli piecowych: a/ z wizerunkiem syreny przy wazonie, bez polewy - wykop 7/97; b/ z przedstawieniem postaci ludzkiej, bez polewy - wykop 7/97; c/ fragment kafla gzymsowego z lwem, polewany: tło białe, tułów, tylna łapa i ogon granatowe, grzywa i przednia łapa żółte, rama biało-granatowa - wykop 2/96; d/ z wizerunkiem orła i kwiatowymi rozetami, bez polewy - wykop 7/97; e/ gzymsowy z ornamentem roślinnym, bez polewy - wykop 6/97; f/ z rozetą kwiatową w obramowaniu ornamentu okuciowego, bez polewy - wykop 7/97; g/ ze stylizowanym ornamentem roślinnym, bez polewy - wykop 6/97; h/ z podobnym zdobieniem, polewany: tło białe, ornament granatowy - wykop 2/96.

z pozostałych obiektów. W rzucie miała ona wymiary 110 x 108 cm, a zachowała się do wysokości 72 cm, licząc od stopy fundamentu. Wzdłuż południowego boku filaru przy stopie fundamentowej znajdowała się wylewka zaprawy wapiennej zmieszanej z drobnym gruzem kamiennym i ceglanym, o szerokości ok. 60 cm i grubości do 10 cm.

W odległości ok. 1m na północ od tego obiektu, w poszerzeniu 6b odsłonięto fragment ceglanej posadzki. Bezpośrednio na ziemi (być może uprzednio ubitej, obecnie silnie poprzerastanej korzeniami rosnących tam gęsto dzikich krzewów i młodych drzewek) znajdowała się cienka warstwa zaprawy, a na niej jedna warstwa równo ułożonych cegieł. Niemal wszystkie były spękane i wykruszone. Posadzka znajdowała się ok. 50 cm wyżej niż stopa fundamentowa filaru. Bardzo zły stan zachowania posadzki nie pozwala stwierdzić jednoznacznie, jaki jest jej związek z kamiennym filarem.

Większą część kamiennie-ceglanych murów, odkrytych przy zachodniej ścianie wykopu 6/97, odsłonięto w poszerzeniu 6a. Górne ich partie były dość zniszczone; warstwy cegieł leżące na kamiennych fundamentach były na ogół pokruszone i nieco przemieszczone. Była to konstrukcja dwuczęściowa: część północną nazywano murem II, południową - murem III. W części zachodniej łączył je wspólny kamienny fundament. Mur II miał szerokość ok. 1,5 m, w północnej ścianie znajdował się uskok, od którego w kierunku wschodnim fundament zwężał się do ok. 80 cm, tworząc w przybliżeniu kwadratowy występ. Wschodnie lico było równe i obrzucone zaprawą. Na tym fundamencie ułożona była częściowo zachowana właściwa ceglana ściana; cegły były porożsuwane, a między nimi widniały szczeliny, w których znajdowały się resztki zaprawy. Od wschodniego występu w kierunku północnym biegł podwójny rząd cegieł bez fundamentu, jedynie ułożonych na warstwie zaprawy (podobnie jak posadzka w poszerzeniu 6b), na wysokości pierwszego rzędu cegieł leżących na kamiennej podmurówce. Między murem II i III znajdowała się wąska szczelina, szerokości 20-30 cm, a przy jej końcu, tuż zachodnim kamiennym fundamencie, tkwiła pionowo wbita drewniana belka, ociosana prostokątnie o wymiarach 16 x 10 cm. Mur III był również mocno zniszczony, większość cegieł była pokruszona i poprzesuwana.

W celu rozpoznania obiektów znajdujących się na zachód od opisanych konstrukcji założono niewielki wykop 7/97 i jego poszerzenie 7a, o łącznej powierzchni 8 m². Uchwycono w nim zachodnią ścianę muru II/III, bardzo zniszczoną, niemal całkowicie rozburzoną oraz poczyniono kilka interesujących obserwacji stratygraficznych rejonu leżącego przy samym skraju skarpy, która w tym miejscu stromo opada ku dolinie Wieprza. Przy samej ścianie zachodniej muru, w warstwie kulturowej datowanej na XVI-XVII w., tj. odpowiadającej czasowi użytkowania zamku oraz w warstwie rozbiór-

kowej XVIII-wiecznej, znaleziono znaczną liczbę potłuczonych kafli pochodzących z rozebranych pieców. Wśród nich znalazły się okazy o ciekawych i rzadkich motywach dekoracyjnych, m.in. przedstawiające postać młodego mężczyzny w stroju dworskim, syrenę trzymającą w ręku roślinę („sadzonkę”) obok wazonu wypełnionego stylizowanymi liśćmi oraz orła z rozpostartymi skrzydłami w towarzystwie rozet kwiatowych. Pozostałe kafle były zdobione typowymi motywami geometrycznymi i stylizowanymi roślinnymi (ryc. 3). Kafle datowane są na XVI i XVII w.; z pewnością pochodziły z kilku pieców rozebranych w różnym czasie. Podobne skupisko kafli z dekoracją geometryczną i maureskami odkryto w wykopie 6/97, w pobliżu wschodniej ściany muru II/III.

Odkryto także dużą, płytką i nieregularną jamę związaną niewątpliwie z XV/XVI-wieczną warstwą budowlaną (tj. pochodzącą z okresu budowy murów). Była ona wypełniona jasnoszarą ziemią przesyconą wapnem, zawierającą też drobny gruz kamienny i ceglany. W jej obrębie znaleziono dwa duże skupiska zaprawy wapiennej. Prawdopodobnie było to miejsce gdzie przygotowywano zaprawę używaną podczas budowy obiektów zamkowych. W jamie znajdowały się też fragmenty dużej prostokątnej ociosanej belki z pnia kasztanowca, podobnej do białej między murem II i III. Warstwa budowlana, wspomniana jama i same konstrukcje ceglano-kamiennie bardzo zniszczyły leżącą poniżej, i tylko miejscami zachowaną, warstwę kulturową starszą od zamku, przypuszczalnie XIV-wieczną (datowanie w oparciu o fragmenty dużego garnka znalezione w tej warstwie). W jej spągu odkryto pozostałości spalenizny w postaci dużej ilości grudek wypalanej gliny (polepy), okruców węgla drzewnego oraz śladów popiołu.

Badania przeprowadzone w 1997 r. przyniosły potwierdzenie ubiegłorocznych obserwacji dotyczących chronologii obiektów na wzgórzu zamkowym. Mury zamku powstały nie później niż w początkach XVI w., w miejscu gdzie wcześniej znajdowało się starsze osadnictwo. Potwierdzono też hipotezę, że kompleks budowli zamkowych stanowił zespół luźno rozrzuconych obiektów i zajmował rozległy obszar. Nie ustalono dotychczas gdzie przebiegał mur obwodowy zamykający założenie obronne od północy i wschodu. Wymuszona z uwagi na gęsto rosnące drzewa fragmentaryczność odsłonieć i zły stan zachowania murów, spowodowany głównie przez korzenie tychże drzew, znacznie utrudniają interpretację odkrytych obiektów. Najbardziej prawdopodobne wydaje się powiązanie murów I-III z fragmentem obwarowań zamku. Opis zabudowań sporządzony w 1659 r. wymienia „parkan”. Przypuszczalnie chodziło o drewniane ogrodzenie, być może postawione na murowanych podporach. Drugie prawdopodobne wyjaśnienie funkcji odkrytych murów może łączyć się z obecnością w tym miejscu drewnianej budowli, wspartej częściowo na kamiennie-ceglanej podmurówce, z ceglana posadzka we

wnętrzu. Wspomniany dokument z 1659 r. podaje również opisy kilku „drewnianych dworców”, kuchni oraz łaźni. Wreszcie możliwe, że odkryte konstrukcje łączyły w sobie obie funkcje - jedna ze ścian domniemanego budynku stanowiła zarazem część zewnętrznych umoc-

nień obronnych, zwróconych w stronę doliny Wieprza. Ponieważ ta część zamku, jako najtrudniej dostępna, była też najmniej narażona na ewentualny atak i zniszczenie, mogła to być drewniana ściana, wzmocniona jedynie kamiennie-ceglanymi przyporami.

LITERATURA

Michalak J.

1996 Zamek w Łęcznej - obronna rezydencja rodu Tręczyńskich w świetle archeologicznych badań sondażowych, „Merkuriusz Łęczyński”, nr 9, s. 31-32.

Michalak-Ścibior J., Kutyłowska I.

1997 Sprawozdanie z badań sondażowych na wzgórzu zamkowym w Łęcznej - Podzamczu, APŚ t. 2, s. 188-189.

JOLANTA MICHALAK - ŚCIBIOR

A REPORT ON 1997 EXCAVATIONS AT SITE 2 - CASTLE - IN ŁĘCZNA

In the second archaeological season at site 2 in Łęczna further fragments of the castle walls were uncovered. Two excavation trenches were established - 6/97 covering 37 sq. m and 7/97 covering 8 sq. m. Remnants of a badly preserved brick floor were discovered as well as a stone pillar and fragments of stone

and brick foundations. The uncovered relics are interpreted as unidentified timber and stone castle construction or as a fragment of the castle's defence walls. Among the artefacts found at the site, the most interesting are the numerous fragments of 16th and 17th century stove tiles with relief ornaments.

Muzeum Regionalne w Łęcznej